

Skripta za vezbe iz Konstrukcije kompilatora

Sadržaj

- **Uvod**
 - Uopšteno o optimizacijama
 - Kreiranje passova
- **LLVM medjureprezentacija**
 - Hijerarhija u IR-u
 - SSA - Static Single Assignment
 - Phi instrukcije
- **Graf poziva funkcija**
 - Kreiranje
- **Graf kontrole toka**
- **Dominatori**
 - Dominatorska stabla
 - Lengauer-Tarjan algoritam
- **Constant propagation**
- **Constant folding**
- **Dead-code elimination**
- **Optimizacije petlji**
 - Uvodna terminologija
 - Loop Unrolling
 - Loop Inversion
- **Ceste operacije**
 - Mapiranje promenljivih
 - Pronalazenje granice petlje i brojaca
 - Kopiranje instrukcija

Optimizacije (passovi u LLVM-u)

LLVM optimizacije se nazivaju passovima, zato sto podrazumevaju prolazenje kroz programski kod radi prikupljanja nekih relevantnih informacija ili modifikacije postojećeg programskog koda. Razlikujemo tri glavne vrste optimizacija:

1. **Analysis passes** - prolaze kroz IR radi prikupljanja odgovarajućih informacija koje mogu biti korisne drugim vrstama passova;
2. **Transform passes** - prolaze kroz IR radi njegove modifikacije;
3. **Utility passes** - oni passovi koji nisu ni analysis ni transform.

Kako kreirati i pokrenuti odgovarajući pass

Koraci pri kreiranju passova su isti, bez obzira kojoj kategoriji sam pass pripada:

1. U okviru kloniranog repozitorijuma **llvm-project**, pozicionirati se u direktorijum **llvm/lib**;
2. U zavisnosti od toga koji tip optimizacije kreiramo, pozicioniramo se u neki od direktorijuma **Analysis** ili **Transforms**;
3. Kreiramo novi direktorijum koji nosi ime nove optimizacije, npr.

```
mkdir OurDeadCodeEliminationPass
```

4. U novokreiranom direktorijumu, pisemo **CMakeLists.txt** fajl koji nam je neophodan za build. Neka uobicajena struktura ovog fajla je sledeca:

```
add_llvm_library( LLVMOurDeadCodeEliminationPass MODULE
    OurDeadCodeEliminationPass.cpp

    PLUGIN_TOOL
    opt
)
```

Napomena: **LLVMPassName** oznacava naziv deljene biblioteke koja ce biti kreirana prilikom kompilacije. U .cpp fajlu, pise se logika konkretne optimizacije.

5. U fajl **CMakeLists.txt** koji se nalazi u **llvm/lib** direktorijumu neophodno je dodati direktorijum u kome se nalazi CMakeLists.txt za odgovarajuću optimizaciju. CMake rekurzivno obilazi fajlove da bi prikupio sve sto mu je neophodno za uspesan build.

```
add_subdirectory(OurDeadCodeEliminationPass)
```

6. Pomocu skripte **make_llvm**, pokrenuti build celokupnog projekta.
7. Ako je sve proslo uspesno, pozicionirati se u **build** direktorijum koji se nalazi u **llvm-project**, pa zatim izvesti pokretanje optimizacije na sledeci nacin:

```
./bin/opt -load lib/LLVMOurDeadCodeEliminationPass.so -enable-new-pm=0 -our-dead-code-elimination-pass example.ll
```

Ukoliko zelimo da eliminisemo poruke koje nam generise LLVM, a koje nam nisu od nekog znacaja, to radimo preusmeravanjem izlaza prethodne komande u `/dev/null`:

```
./bin/opt -load lib/LLVMOurDeadCodeEliminationPass.so -enable-new-pm=0 -our-dead-code-elimination-pass example.ll > /dev/null
```

Napomena: sve sto ukljucuje dead code elimination, menja se nazivima za odgovarajuci pass koji pokrecemo.

Dodatno: Posto nam je neophodan neki kod koji sluzi za testiranje optimizacije, moramo ga prevesti u LLVM-ov medjukod. Ako je recimo nas program bio `example.c`, transformacija u medjukod vrsi se na sledeci nacin:

```
./bin/clang -emit-llvm -S example.c
```

Kao rezultat ove komande dobijamo fajl sa ekstenzijom `.ll`.

LLVM medjureprezentacija

Sve optimizacije koje pisemo uz koriscenje LLVM-a, sprovode se analiziranjem ili transformisanjem **medjureprezentacije (intermediate representation)**. Medjureprezentacija ili skraceno IR, dobija se nakon sprovedjenja leksicke, sintaksne i semanticke analize na prednjem delu kompilatora i zatim se prosledjuje srednjem delu gde se sve optimizacije i sprovode. Za medjureprezentaciju postoje razliciti oblici:

- **grafovska reprezentacija;**
- **troadresna reprezentacija;**
- **reprezentacija virtuelnih masina;**
- **linearna reprezentacija.**

Savremeni kompilatori cesto koriste vise razlicitih medjureprezentacija. Sto se tice LLVM-a, on koristi **troadresnu reprezentaciju** koja podrazumeva da svaka instrukcija moze raditi sa najvise 3 operanda.

Konstrukcije u medjureprezentaciji

Sve ovo prikazujemo na jednostavnom primeru, koji ce postepeno biti menjan kako bude bilo neophodno:

```
int factorial(int val);
int main ()
{
    return factorial(2) * 7 == 42;
}
```

Deklaracija funkcije

Funkcije su LLVM-ovom IR-u predstavljene na sledeci nacin:

```
declare i32 @factorial(i32)
```

- za deklaraciju koristi se ključna rec **declare**;
- **i32** predstavlja **povratni tip** funkcije;
- navodi se **lista tipova** parametara.

Definicija funkcije

```
define i32 @main(i32 %argc, i8** %argv)
  %1 = call i32 @factorial(i32 2)
  %2 = mul i32 %1, 7
  %3 = icmp eq i32 %2, 42
  %result = zext i1 %3 to i32
  ret i32 %result
```

- funkcija se definiše koriscenjem ključne reci **define**;
- imena promenljivih navodimo nakon znaka **%**;
- poziv funkcije realizuje se preko ključne reci **call**;
- poredjenje vrednosti vrsi se preko instrukcije **icmp** (**cmp** ako je neoznaceno poredjenje u pitanju).
Neki od predikata koji definisu nacin poredjenja mogu biti:

- **eq**
- **neq**
- **slt**
- **sgt**
- ...

- standardne aritmetickie operacije: **add**, **sub**, **mul**, **sdiv**.

Implementacija faktorial funkcije

```
int factorial(int val)
{
    if (val == 0)
        return 1;

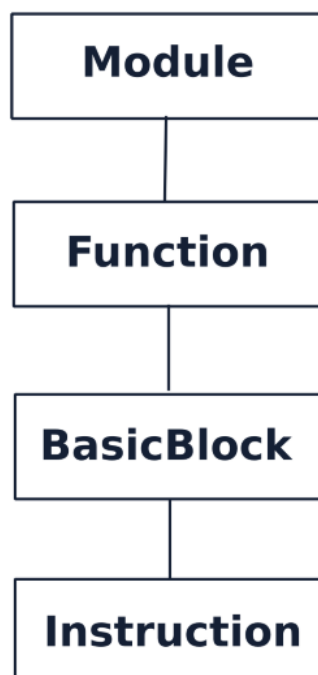
    return val * factorial(val - 1);
}
```

IR koji bi odgovarao ovom kodu:

```
define i32 @factorial(i32 %val) {  
    %is_base_case = icmp eq i32 %val, 0  
    br i1 %is_base_case, label %base_case, label %rec_case  
  
base_case:  
    ret i32 1  
  
rec_case:  
    %1 = add i32 -1, %val  
    %2 = call i32 @factorial(i32 %1)  
    %3 = mul i32 %val, %2  
    ret i32 %3  
}
```

Hijerarhija u IR-u

Svaki IR ima odgovarajuće hijerarhijsko uređenje komponenti. Na vrhu se nalazi **modul** koji se sastoji od manjih celina, a to su **funkcije**. Svaka funkcija, sastoji se od **basic block**-ova, a svaki basic block od **instrukcija**. Svaka funkcija ima svoj podrazumevani, nulti basic block, a može imati i više njih koji definišu neko složenije ponašanje (npr. petlje se sastoje od više basic blockova).

Svaka od prethodno navedenih celina ima odgovarajući tip u LLVM-u. Ti tipovi nalaze se u zaglavlju [llvm/IR/type](#) gde možemo imati:

- **llvm/IR/Module**
- **llvm/IR/Function**
- **llvm/IR/BasicBlock**
- **llvm/IR/Instruction**

Tipovi su dosta korisni jer sadrže različite funkcionalnosti koje nama olaksavaju rad.

Instrukcija **br** predstavlja **terminator** svakog basic blocka i ona mora biti **poslednja instrukcija** u tom basic blocku. IR koji ima branch instrukciju negde pre izlaza smatra se neispravnim i pri pokusaju rada sa ovakvim IR-om dobija se greska:

```
Terminator found in the middle of basic block!
```

Branching instrukcije mogu biti:

- **bezuslovne**

```
br label %3
```

- **uslovne**

```
br i1 %is_base_case, label %base_case, label %rec_case
```

SSA (Static Single Assignment)

Static single assignment je forma koja je zastupljena u dizajnu kompajlera i predstavlja vaznu osobinu IR-a. Ona podrazumeva da se svakoj promenljivoj vrednost moze dodeliti tacno jednom u programu, kao i da promenljiva mora biti definisana pre svoje upotrebe.

Primer Ako posmatramo iterativnu definiciju funkcije faktoriyel

```
int factorial(int val) {  
    int temp = 1;  
    for (int i = 2; i <= val; ++i)  
        temp *= i;  
  
    return temp;  
}
```

Odgovarajuci IR bi imao narednu formu:

```
define i32 @factorial(i32 %val) {  
  
entry:  
    %i = add i32 0, 2  
    %temp = add i32 0, 1  
    br label %check_for_condition  
  
check_for_condition:  
    %i_leq_val = icmp sle %i, %val  
    br i1 %i_leq_val, label %for_body, label %end_loop
```

```
for_body:
    %temp = mul i32 %temp, %i
    %i = add i32 %i, 1
    br label %check_for_condition

end_loop:
    ret i32 %temp
}
```

Problem u prethodno generisanom IR-u pravi sledeca linija:

```
%i = add i32 %i, 1
```

Promenljivoj %i je vec jednom u programu bila dodeljena vrednost i zbog prirode SSA forme, ne moze joj se dodeliti opet. Iz tog razloga neophodno je uvesti pomocnu promenljivu:

```
%i_plus_one = add i32 %i, 1
```

Phi instrukcije

Phi instrukcija (phi node) je instrukcija koja se koristi da odredi vrednost u zavisnosti od toga koji je prethodni blok naseg tekuceg basic block-a. Forma instrukcije je sledeca:

```
<result> = phi <type> [<val0>, <label0>], [<val1>, <label1>]
```

U kontekstu prethodnog primera mogla bi da se iskoristi na sledeci nacin:

```
%curr_i = phi i32 [2, %entry], [%i_plus_one, %for_body]
```

- ako smo "dosli" (kontrola toka nas je dovela) iz %entry basic block-a, tekuca vrednost za i je 2, a ako smo "dosli" iz %for_body basic block-a, onda je vrednost %i_plus_one.

CALL GRAPH - graf poziva funkcija

Za razlicite tipove transform passova, korisna nam je informacija o tome koje funkcije medjusobno interaguju u programu. Konkretno, zanima nas koja funkcija poziva koju. Ovo se relativno jednostavno moze odrediti uz pomoc koriscenja grafovске strukture podataka, koju u ovom slucaju nazivamo **graf poziva funkcija**. Ova struktura nam je od veceg znacaja pri radu kompajlera, zato sto nam moze omoguciti da recimo detektujemo delove koda koji se nikad ne koriste, ali isto ako i da detektujemo razlicite anomalije koje se u programu javljaju.

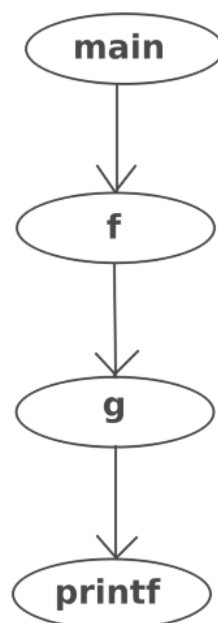
Primer. Razmotrimo naredni segment koda:

```
void f()
{
    g();
}

int main()
{
    f();
}

void g()
{
    printf(...);
}
```

Graf poziva funkcija koji bi odgovarao prethodno napisanom kodu bi imao naredni oblik:

Iz prethodnog primecujemo da ce graf biti *usmeren* i da grane idu od funkcije pozivaoca ka funkciji koja se poziva.

Kako konstruisati graf poziva funkcija uz koriscenje LLVM infrastrukture?

Da bismo uspesno konstruisali citav graf, neophodno je prvo dohvatiti funkciju `main` od koje i krece izvsavanje citavog programa. Konstrukciju zapocinjemo na nivou modula, a zatim se krecemo dalje kroz funkcije, basic blockove i instrukcije, tako da sustinski prolazimo citavu hijerarhiju IR-a.

Graf predstavljamo u vidu klase koja ce imati sledecu formu:

```
class OurCallGraph {
private:
    std::unordered_map<Function*, std::unordered_set<Function*>>
```



```
AdjacencyList;
    std::string ModuleName;
public:
    void CreateCallGraph(Module &M);
    void DFS(Function* F);
    void dumpGraphToFile();
};
```

Napomena: dumpGraphToFile vrši konverziju dobijenog grafa u DOT format.

Graf ćemo ispisati u okviru jednog ModulePass-a.

Kreiranje:

```
void CreateCallGraph(Module &M)
{
    ModuleName = M.getName().str();
    Function* Main = M.getFunction("main");

    if (!Main) {
        errs() << "Main function doesn't exist!\n";
        exit(0);
    }

    DFS(Main);
}
```

- Pronalazimo main funkciju iz koje bi trebalo da se započne pretraga.
 - Ukoliko ona ne postoji, prijavljujemo grešku i prekidamo dalju obradu.
 - Ukoliko postoji, pozivamo DFS kako bismo obišli ceo graf.

```
void DFS(Function* F)
{
    for (BasicBlock &BB : *F) {
        for (Instruction &Instr : BB) {
            if (auto CallInstruction = dyn_cast<CallInstr>(&Instr)) {
                Function* Callee = CallInstruction->getCalledFunction();
                AdjacencyList[F].insert(Callee);

                if (AdjacencyList.find(Callee) == AdjacencyList.end()) {
                    AdjacencyList[Callee] = {};
                    DFS(Callee);
                }
            }
        }
    }
}
```

- Krecemo se prvo kroz sve **BasicBlock**-ove, a zatim i **Instrukcije**. Kada se u IR-u vrsi poziv neke funkcije, koristi se instrukcija **call** pa je to upravo ono sto proveravamo. Ukoliko jeste, izvlacimo koju funkciju pozivamo datom instrukcijom i ubacujemo je u listu susedstva trenutne funkcije. Proveravamo dalje da li ta funkcija postoji u nasoj mapi i ukoliko ne, vrsimo dalje pretragu za pozvanu funkciju.

CFG - Control Flow Graph

CFG predstavlja grafovsku reprezentaciju izracunavanja koja se desavaju u toku izrsavanja samog programa. Cesto se koriste prilikom staticke analize koda, ali imaju i veliku primenu u oblasti kompajlera zato sto mogu precizno da predstavje tok izrsavanja u okviru neke jedinice koda.

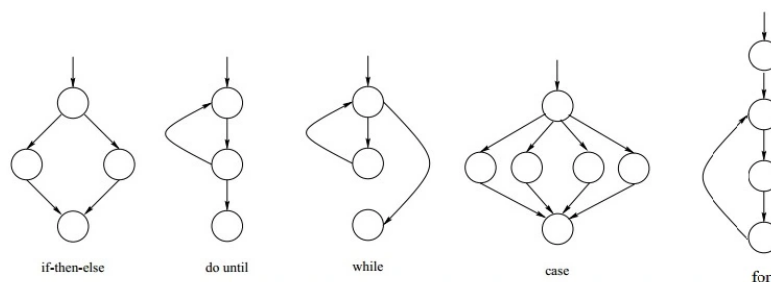
Neke karakteristike CFG-a:

- prikazuje sve putanje koje se mogu obici tokom izrsavanja samog programa;
- graf je usmeren;
- grane grafa predstavljaju **putanje** u toku kontrole toka, dok su cvorovi **BasicBlock**-ovi.

Obicno postoje dve specijalne vrste blokova u okviru CFG-a:

- Entry block** - dozvoljava kontroli da udje u CFG;
- Exit block** - kontrola toka izlazi kroz ovaj blok.

CFG za neke ceste konstrukcije jezika:

Kako kreirati CFG?

- Kreiramo klasu OurCFG (ili samo CFG) koja ima sledecu strukturu

```
class OurCFG {
private:
    std::unordered_map<BasicBlock*, std::vector<BasicBlock*>>
AdjacencyList;
    std::string FunctionName;

    void DumpBasicBlock(BasicBlock*, raw_fd_stream &File, bool
only = true);

public:
    void AddEdge(BasicBlock*, BasicBlock*);
    void CreateCFG(Function&);
    void DumpToFile();
};
```

- neuredjena mapa cuva BasicBlock-ove, kao i prelaze koji vode od jednog BasicBlock-a ka njegovim **successorima**.
 - FunctionName nam služi za kreiranje .dot fajla
 - metode za dump takodje imaju ulogu da adekvatno formatiraju graf kako bi bio upisan u .dot fajl
- Funkcija koja kreira CFG za datu funkciju radi prilično jednostavno: prolazi kroz svaki BasicBlock, gleda koji su mu successori i zatim ih dodaje u listu povezanosti. Successore nekog BasicBlock-a dobijamo jednostavno uz korišćenje funkcije **successors(BasicBlock*)**.
 - Kreiranje reprezentacije za .dot fajl je u ovom slučaju malo kompleksnije. Kao što je od ranije poznato, da bismo presli u neki drugi tok izvršavanja, neophodno je da postoji **branch** instrukcija, odnosno ono što je u LLVM-ovom IR-u predstavljeno preko instrukcije **br**. Međutim, ona može biti takva da potencijalno vodi u više od jednog toka izvršavanja, pa samim tim moramo da obradimo više slučajeva:
 1. Klasičan br koji nema nikakvog grananja - instrukcija se standardno upisuje u fajl.
 2. **br** koji predstavlja **if-then-else** konstrukciju - proveru da li se radi o ovakvom tipu instrukcije vrsimo uz pomoć metode: **isConditional()**. U tom slučaju zapis u .dot fajlu je sledeći:

```
| {<s0>T | <s1>F}
```

3. Instrukcija koju razmatramo je **switch** instrukcija - zbog specifičnog načina definisanja tipa **SwitchInst** u LLVM-u, treba obratiti pažnju na njenu obradu.

```
class SwitchInst : public Instruction {
    unsigned ReservedSpace;

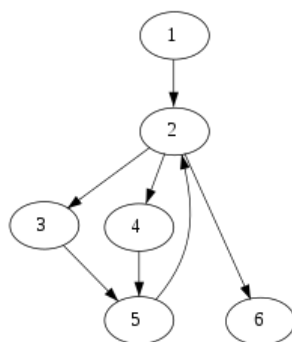
    // Operand[0]      = Value to switch on
    // Operand[1]      = Default basic block destination
    // Operand[2n  ]   = Value to match
    // Operand[2n+1]   = BasicBlock to go to on match
    ...
};
```

Nama su za .dot fajl neophodne isključivo vrednosti koje imamo u svakoj od case naredbi, pa iz tog razloga razmatramo samo **parne** indekse. Takodje, kako nulti i prvi indeks predstavljaju vrednost po kojoj se grana, kao i basic block podrazumevanog slučaja, njih preskacemo.

Dominatorska stabla

Relaciju dominacije uvodimo na naredni način:

Cvor **d** u grafu kontrole toka **dominira** nad cvorom **n** ako svaka putanja od startnog cvora do **n** mora da sadrži cvor **d**. Najcesce oznacavamo kao: $d \text{ dom } n$. Prema definiciji svaki cvor dominira samim sobom.

Primer

Ako posmatramo dati graf mozemo zakljuciti sledece:

- cvor numerisan brojem jedan dominira svim ostalim cvorovima - startni je cvor pa putanja od njega do svih ostalih mora da ga sadrzi;
- cvor numerisan brojem dva dominira samim sobom, kao i cvorovima numerisanim brojevima 3, 4, 5 i 6;
- cvorovi numerisani brojevima 3, 4, 5 i 6 dominiraju jedino samim sobom.

Postoje razliciti koncepti koji imaju veze sa relacijom dominacije:

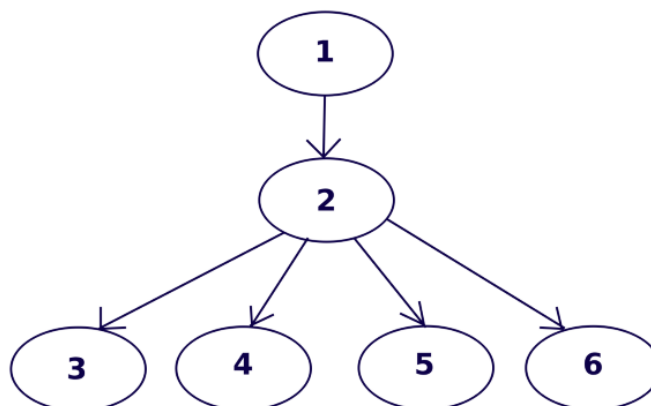
Immediate dominator

Onaj dominator koji je najblizi od svih dominatora. Svaki cvor koji nije startni, ima svog immediate dominatora koji je jedinstven. Oni su nam znacajni prilikom odredjivanja **dominatorskog stabla**.

Dominatorsko stablo

Dominatorsko stablo formiraju ivice oblika: $\{(idom(w), w) | w \in V - \{S\}\}$ gde je S koren r stabla.

Za stablo kazemo da je dominatorsko ukoliko su deca svakog cvora ona kojima on dominira po relaciji immediate dominacije. Za primer naveden iznad, odgovarajuce dominatorsko stablo bi bilo sledece:

Postupak nalazenja dominatorskog stabla (Lengauer-Tarjan algoritam)

Da bismo sproveli algoritam neophodno je da se uvede pojam semidominatora.

Semidominator

$sdom(w) = \min \{v | \text{postoji putanja } v = v_0 \dots v_k = w \text{ tako da je } v_i > w \text{ za } i = 1, \dots, k-1\}$

pri cemu relacija $>$ oznacava da cvor ima vecu ulaznu numeraciju.

Semidominator je minimalni cvor w koji se nalazi u uniji naredne dve grupe:

- svi cvorovi v takvi da je (v, w) usmerena grana u grafu i vazi da je ulazna numeracija cvora v manja od ulazne numeracije cvra w ;
- semidominatori cvora u pri cemu je (v, w) grana u grafu takva da je u predak cvora v . Ovo je znacajno jer pri uslovu $u > w$ i u je predak cvora v takvog da je (v, w) grana, ako mozemo doci do u bilo kojom putanjom, onda putanja od u do w ne ukljucuje nijedan cvor za koji vazi da je $< w$.

Koraci:

- Sprovesti DFS pretragu grafa dobijenog na ulazu i svakom cvoru dodeliti **ulaznu numeraciju** (marker kojim odredjujemo kada je koji cvor bio posecen). Inicijalizovati sve neophodne strukture:
 - lista povezanosti
 - obrnuta lista povezanosti
 - lista roditeljskih cvorova
 - lista predaka
 - vektor koji pamti $sdom$ (za svaki cvor se postavlja da je semidominator samom sebi)
 - vektor koji pamti $idom$
 - lista koja cuva redosled obilaska cvorova
- Za svaki cvor odrediti njegovog semidominatora. Semidominatore traziti u redosledu obrnutom od onog u kom su cvorovi inicijalno bili poseceni pri DFS-u.
- Racunamo immediate dominatore za svaki cvor na osnovu prethodno sracunatih semidominatora:
 - ako postoji direktna grana izmedju u i $sdom(u)$ tada imamo da je: $sdom(u) = idom(u)$;
 - ako direktna grana ne postoji: $idom(u) = idom(idom(anc))$.

Constant propagation

Jedna od standardnih optimizacija koje kompajler sprovodi. Podrazumeva zamenu vrednosti promenljivih sa konstantnim vrednostima u izrazima u kojima se koriste. Konstantne vrednosti promenljivih se mogu propagirati kroz graf kontrole toka.

Primer.

```
int main ()
{
    int x = 3;
    int y, z, w;

    if (y > 0) {
        x = 7;
        z = x + 3;
    } else {
        w = 4;
    }

    return 0;
}
```

Umesto sto nakon ulaska u if granu dodeljujemo promenljivoj x vrednost 7, a zatim koristimo x u daljim izracunavanjima, mozemo direktno izvršiti sledecu zamenu: $z = 7 + 3$ (to ce kompajler i uraditi).

Ova optimizacija funkcioniše zajedno sa constant foldingom.

Uvodni termini

Da bi se optimizacija sproveda neophodno je uvesti nekoliko termina. Prvi od njih podrazumeva **stanje promenljive**. Svaka promenljiva se moze naci u 3 stanja:

- **⊥ : bottom** - naredba nije dostizna, pa samim tim ni promenljiva;
- **T : top** - naredba jeste dostizna, ali nam je vrednost promenljive u toj naredbi nepoznata;
- **c : const** - vrednost promenljive u datoj naredbi je konstantna.

Takodje, za svaku naredbu pratimo kakvo je stanje promenljive *pre* i *posle* njenog izvršavanja:

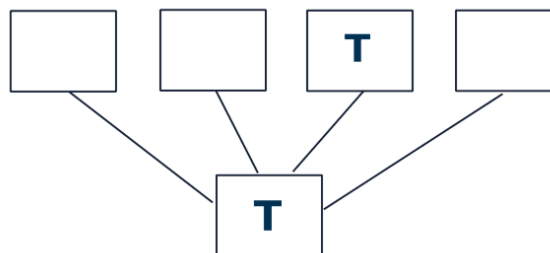
- **C(s, x, in)** - stanje promenljive x pre izvršavanja naredbe s ;
- **C(s, x, out)** - stanje promenljive x nakon izvršavanja naredbe s .

Napomena: prva instrukcija u programu **ne sme** imati i before i after status, dok sve ostale **moraju** imati oba.

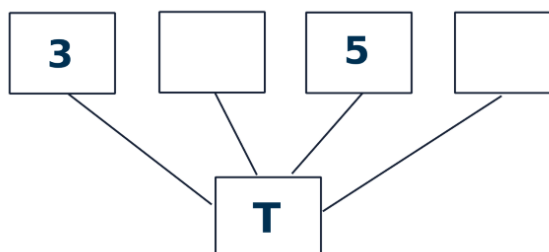
Sprovođenje optimizacije

Da bismo sprovedi optimizaciju, neophodno je da znamo pravila koja za nju vazе:

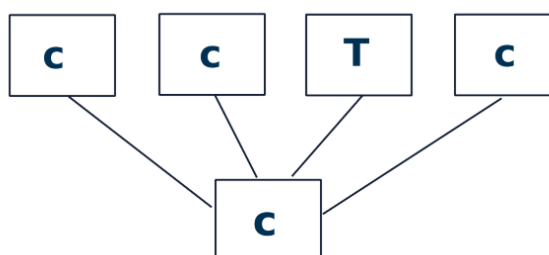
- **if C(pi, x, out) == T for any i then C(s, x, in) = T**
 - ako je vrednost promenljive nakon bilo kod predecesora tekuceg basic blocka nepoznata, onda nece biti poznata ni pre izvršavanja tekuce naredbe.

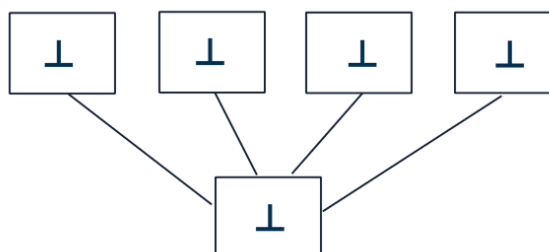
- **if C(pi, x, out) == c && c(pj, x, out) == d && c != d then C(s, x, in) == T**
 - ako je vrednost promenljive x u razlicitim predecesorima razlicita, onda ona nece biti poznata pre izvršavanja naredbe s .

- if $C(p_i, x, out) == c$ or T for all i then $C(s, x, in) = c$
 - ako svi predecessori dodeljuju istu vrednost promenljivoj x , onda ce ta ista vrednost biti i pre ulaska u naredbu s .

- if $C(p_i, x, out) == \perp$ for all i then $C(s, x, in) = \perp$
 - ako je svaki predecessor nedostizan, ona ce i u naredbi s vrednost promenljive x biti nedostizan.

- $C(s, x, out) = \perp$ if $C(s, x, in) == \perp$
 - ako je pre izvršavanja naredbe s vrednost promenljive x bila nedostizna, onda ce biti nedostizna i nakon njenog izvršavanja.
- $C(x := c, x, out) = c$ if c is constant
 - ako je s naredba dodele i promenljivoj x dodeljuje konstantnu vrednost c , onda x ima istu tu vrednost i nakon izvršavanja te naredbe.
- $C(x := f(...), x, out) = T$
 - ako je naredba s naredba dodele koja promenljivoj x dodeljuje vrednost koja nije konstantna, onda necemo znati nista o vrednosti promenljive x nakon izvršavanja naredbe s .
- $C(y := ..., x, out) = C(y := ..., x, in)$ if $x \neq y$

- ako je s naredba dodele koja ne menja vrednost promenljive x, tada ce njena vrednost biti ista i pre i posle izvorsavanja naredbe s.

Algoritam koji vrsi constant propagation radi sledece:

1. Proverava da li postoji instrukcija za koju neko od prethodno navedenih pravila nije ispunjeno;
2. Ukoliko postoji takvo pravilo, zadovoljavamo ga.

Implementacija

Propagacija za jednu promenljivu

Kreiramo klasu koja ce biti omotac za llvm-ov tip `llvm::Instruction`, koja ima narednu formu:

```
class ConstantPropagationInstruction
{
private:
    Instruction *Instr;
    Value *Variable;
    std::pair<Status, int> StatusBefore;
    std::pair<Status, int> StatusAfter;
    std::vector<ConstantPropagationInstruction *> Predecessors;
public:
    ConstantPropagationInstruction(Instruction *);
    // getters, setters
};
```

Value: natklasa za sve bitnije tipove u llvm-u (Instruction, Function,...). Bazna klasa svih vrednosti sracunatih u programu koje mogu biti koriscene kao operandi za druge vrednosti. Svaka instanca klase Value ima svoj **Type**.

Cuvamo **StatusBefore** i **StatusAfter** kao par **{Status, int}**. Ovde nam Status predstavlja jednu od 3 opcije za promenljivu i predstavljen je na sledeci nacin:

```
enum class Status
{
    Top,
    Bottom,
    Const
};
```

Drugi element para je vrednost konkretne promenljive. U ovom slucaju to je celobrojna vrednost jer je optimizacija napisana tako da podrzava samo rad sa celim brojevima. U opstem slucaju, to moze biti bilo koji tip, kako primitivni tako i slozeni.

Za svaki BasicBlock u programu, a potom i za svaku instrukciju, neophodno je kreirati nasu instrukciju koja je prilagodjena za optimizaciju. Prolazom kroz funkciju vrsimo prikupljanje instrukcija, a takodje za svaku odredjujemo njene predecessore.


```

void IterateThroughFunction(Function &F)
{
    ConstantPropagationInstruction *Current, *PreviousCPI;
    Instruction *Previous;

    for (BasicBlock &BB : F) {
        for (Instruction &Instr : BB) {
            Current = new ConstantPropagationInstruction(&Instr);
            Instructions.push_back(Current);

            // Vraca pokazivac na prethodnu instrukciju koja nije debug ako
            postoji u istom BB.
            Previous = Instr.getPrevNonDebugInstruction();
            if (Previous == nullptr) {
                // Proveravamo da li je poslednja instrukcija iz nekog od
                prethodnih BB jednaka instrukciji u
                // nasem BB.
                for (BasicBlock* Predecessor : predecessors(&BB)) {
                    PreviousCPI = *std::find_if(Instructions.begin(),
                    Instructions.end(),
                    [Predecessor]
                    (ConstantPropagationInstruction *CPI) {
                        return CPI->GetInstruction() ==
                        &Predecessor->back();
                    });
                    Current->AddPredecessor(PreviousCPI);
                }
            } else {
                // Dodajemo pretposlednju, zato sto je tekuca instrukcija vec
                dodata u vektor na pocetku
                Current->AddPredecessor(Instructions[Instructions.size() - 2]);
            }
        }
    }
}

```

```

Instruction * Instruction::getPrevNonDebugInstruction(bool SkipPseudoOp =
false) const

```

- Vraca pokazivac na prethodnu instrukciju koja nije debug, a nalazi se u istom basic block-u kao tekuca ili nullptr ako takva instrukcija ne postoji.

Pravila koja je neophodno proveriti, a zatim i primeniti ukoliko neka instrukcija pravilo ne zadovoljava imaju narednu formu u kodu:

```

bool CheckRuleNum(ConstantPropagationInstruction *CPI);
void ApplyRuleNum(ConstantPropagationInstruction *CPI);

```

Constant folding

Constant folding je optimizacija koja je dosta povezana sa propagacijom konstanti i njih dve se najcesce upotrebljavaju jedna za drugom. Ona podrazumeva pronalaznje i racunanje konstantnih izraza u fazi kompilacije.

Primer

```
int main ()
{
    int x = 10;
    int y = 10 + x;
    printf("%d\n", y);

    return 0;
}
```

Nakon izvršavanja Constant propagation optimizacije dobili bismo naredni segment koda:

```
int main ()
{
    int x = 10;
    int y = 10 + 10;
    printf("%d\n", y);

    return 0;
}
```

Zadatak Constant foldinga jeste da izraz koji se dodeljuje promenljivoj y odmah sracuna, odnosno:

```
int main ()
{
    int x = 10;
    int y = 20;
    printf("%d\n", y);
    return 0;
}
```

U prethodnom primeru mozemo primetiti da dobijamo *dead code* nakon izvršavanja ovih optimizacija (promenljiva x nece nigde biti korisćena). Naprednija forma propagacije konstanti, koja je poznata kao **sparse conditional constant folding** bi mogla paralelno sa propagacijom da izvrši i eliminaciju mrtvog koda.

Implementacija constant foldinga se moze sprovesti dosta jednostavno: prolazimo kroz instrukcije u nasem IR-u i vrsimo provere da li su operandi koji ucestvuju u operacijama konstante. Ukoliko jesu, menjamo ih rezultatom koji konkretna operacija daje. Neophodno je posebno izvršiti postupak za binarne operatore, branch instrukciju, kao i operatore poredjenja.

Dead-code elimination

Dead-code elimination (dead-code removal, dead-code strip) je kompajlerska optimizacija koja za cilj ima uklanjanje onih segmenata programskog koda koji neće imati nikakav uticaj na rezultat rada programa. Kao dead-code možemo posmatrati:

- segmente koda koji nikad neće biti izvršeni - **unreachable code**;

```
int foo()
{
    int a = 42;
    return a * 7;
    printf("Hello!\n"); // unreachable code
}
```

- promenljive koje su deklarirane, ali nikad u kodu nisu korišćene.

```
int foo()
{
    int a = 42;
    int b = 7; // promenljiva koju nigde ne koristimo
    return a * 7;
}
```

Neki od benefita ove optimizacije:

- smanjuje veličinu programa što u nekim kontekstima može biti od značaja;
- daje mogućnost programu da izbegne izvršavanje nebitnih operacija što doprinosi njegovim performansama;
- može modifikovati IR tako da bude pogodan za primenu nekih drugih optimizacija.

Primer

IR pre

```
@.str = private unnamed_addr constant [4 x i8] c"%d\0A\00", align 1
@.str.1 = private unnamed_addr constant [14 x i8] c"Hello World!\0A\00", align 1

; Function Attrs: noinline nounwind optnone uwtable
define dso_local i32 @main(i32 @main.i32.noundef %0, ptr noundef %1) #0 {
    %3 = alloca i32, align 4
    %4 = alloca i32, align 4
    %5 = alloca ptr, align 8
    %6 = alloca i32, align 4
    %7 = alloca i32, align 4
    store i32 0, ptr %3, align 4
    store i32 %0, ptr %4, align 4
    store ptr %1, ptr %5, align 8
    store i32 5, ptr %6, align 4
    store i32 10, ptr %7, align 4
    %8 = load i32, ptr %7, align 4
    %9 = add nsw i32 %8, 6
    %10 = call i32 @printf(ptr noundef @.str, i32 noundef %9)
    %11 = call i32 @printf(ptr noundef @.str.1)
    ret i32 0
}

declare i32 @printf(ptr noundef, ...) #1
```

i nakon izvršavanja DCE:

```
@.str = private unnamed_addr constant [4 x i8] c"%d\0A\00", align 1
@.str.1 = private unnamed_addr constant [14 x i8] c"Hello World!\0A\00", align 1

; Function Attrs: noinline nounwind optnone uwtable
define dso_local i32 @main(i32 noundef %0, ptr noundef %1) #0 {
    %3 = alloca i32, align 4
    store i32 10, ptr %3, align 4
    %4 = load i32, ptr %3, align 4
    %5 = add nsw i32 %4, 6
    %6 = call i32 @printf(ptr noundef @.str, i32 noundef %5)
    %7 = call i32 @printf(ptr noundef @.str.1)
    ret i32 0
}

declare i32 @printf(ptr noundef, ...) #1
```

Optimizacije petlji

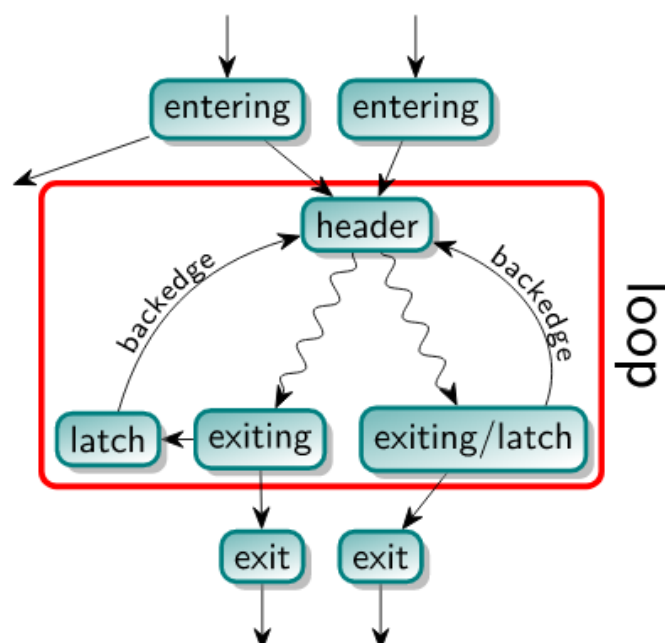
Uvodna terminologija vezana za petlje

U LLVM-u, detekcija petlji u grafu kontrole toka je realizovana od strane klase **LoopInfo**. Ona je zasnovana na sledecoj definiciji: **petlja** je podskup cvorova grafa kontrole toka sa narednim karakteristikama:

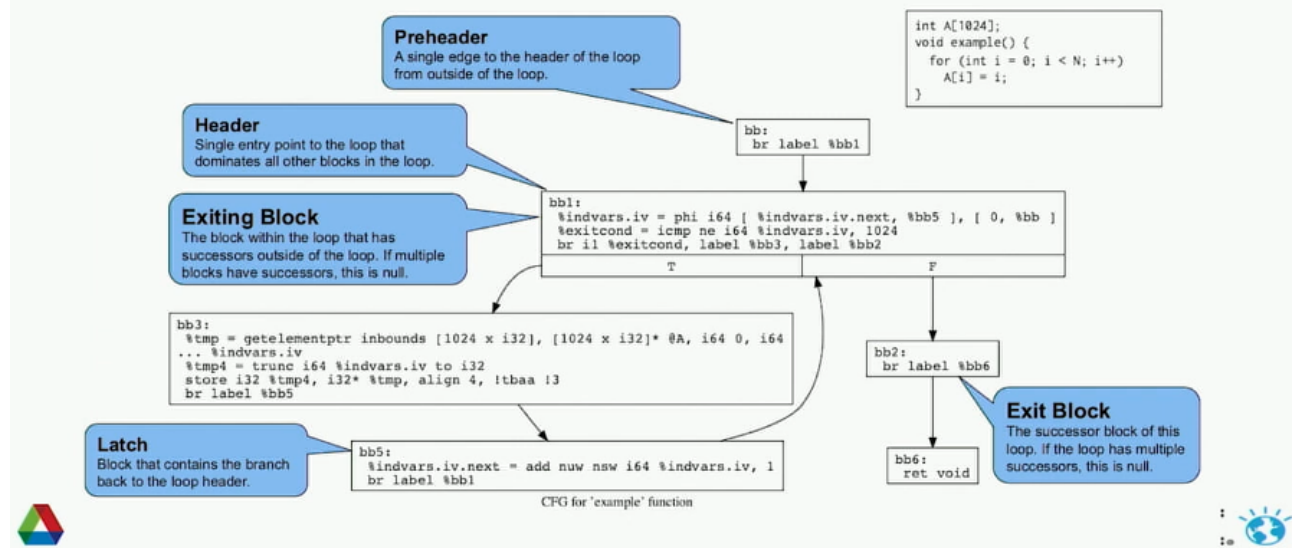
- Podgraf koji sadrzi sve grane CFG-a unutar petlje je jako povezan (svaki cvor je dostizan iz svih ostalih);
- Sve grane van tog podskupa koje idu ka cvorovima tog podskupa pokazuju na isti cvor koji se naziva **header**. Ovaj cvor dominira svim cvorovima unutar petlje;
- Petlja je maksimalan podskup sa ovim karakteristikama.

Dodatna terminologija:

- **entering block (loop predecessor)**: cvor koji nije deo petlje, ali ima granu koja je usmerena ka header cvoru petlje. Ako postoji samo jedan ulazni blok i njegova jedina grana ide ka header-u, onda se on naziva **preheader**. On dominira petljom iako sam nije njen sastavni deo;

Loop Representation in LLVM

Loop unrolling

Loop unrolling je jedna od standardnih i često zastupljenih optimizacija u okviru kompilatora koja za zadatak ima da eliminiše petlju (do one mere u kojoj je to moguće) i kod iz njenog tela ponovi veći broj puta. Pass koji ovo radi spada u kategoriju *transform* passova zato što je neophodno izvršiti promenu IR-a.

Primer Umesto narednog koda:

```

int main ()
{
    for (int i = 0; i < 5; ++i)
        printf("Hello!\n");
    return 0;
}

```

ovom optimizacijom dobijamo kod:

```

int main ()
{
    print("Hello!\n");
    print("Hello!\n");
    print("Hello!\n");
    print("Hello!\n");
    print("Hello!\n");

    return 0;
}

```

Izdvajamo dva tipa loop unrolling-a:

1. **Full unrolling** - razmotava petlju u potpunosti i naredbe iz njenog tela ponavlja onoliko puta kolika je bila gornja granica iteracije. Ovo je moguće isključivo ukoliko je granica u petlji imala konstantnu vrednost.
2. **Partial unroll** - ukoliko granica nije konstantna vrednost, može se delimično izvršiti odmotavanje petlje. U ovom slučaju neophodno je navesti **faktor odmotavanja (unrolling factor)** koji podrazumeva broj ponavljanja.

Prednosti:

1. Povećavamo efikasnost programa;
2. Smanjujemo loop overhead;
3. Ako naredbe u telu petlje nisu zavisne jedna od druge mogu se izvršavati paralelno.

Mane:

1. Povećava se veličina programskog koda što može biti nešto što ne želimo;
2. Odmotane petlje koje sadrže skokove su potencijalno sporije nego rekurzivne funkcije;
3. Moguća je povećana iskoriscenost registara prilikom jedne iteracije zbog čuvanja privremenih promenljivih što može smanjiti performanse.

Implementacija

Od stvari koje su nam neophodne da bi optimizacija bila izvršena čuvamo sledeće:

- vektor BasicBlock-ova koji pripadaju konkretnoj petlji;
- mapu kojom pamtimo sve promenljive od značaja;
- indikator da li je granica petlje konstantna;
- vrednost granice;
- broj petlje - kao **Value ***

Za implementaciju neophodno nam je da imamo funkciju koja će telo petlje (prethodno izdvojeno), ponavljati veći broj puta. Kada se svi BB uklone iz petlje i ostane samo ono što je neophodno ponavljati, imamo naredni IR:

```
@.str = private unnamed_addr constant [14 x i8] c"Hello world!\0A\00",
align 1

; Function Attrs: noinline nounwind optnone uwtable
define dso_local i32 @main(i32 @noundef %0, ptr @noundef %1) #0 {
    %3 = alloca i32, align 4
    %4 = alloca i32, align 4
    %5 = alloca ptr, align 8
    %6 = alloca i32, align 4
    store i32 0, ptr %3, align 4
    store i32 %0, ptr %4, align 4
    store ptr %1, ptr %5, align 8
    store i32 0, ptr %6, align 4
    br label %7

7:                                     ; preds = %2
    %8 = call i32 @printf(ptr @noundef @.str)
```

```
br label %9

9:                                     ; preds = %7
  ret i32 @0
}
```

Jedino sto nam je ostalo je ono sto se nalazi u telu petlje i sto je neophodno ponoviti onoliki broj puta kolika je bila gornja granica iteracije petlje.

Loop inversion

Loop inversion je optimizacija petlje koja transformise strukturu **while** petlje tako sto je menja **if** naredbom koja u svom telu sadrzi **do-while** petlju. Ako se koristi na adekvatan nacin moze da dovede do poboljsanja performansi.

Primer Neka je dat sledeci segment koda:

```
int i, a[100];
i = 0;
while (i < 100) {
  a[i] = 0;
  i++;
}
```

Ukoliko primenimo datu optimizaciju dobijamo sledece:

```
int i, a[100];
i = 0;
if (i < 100) {
  do {
    a[i] = 0;
    i++;
  } while (i < 100);
}
```

Neke od standardnih operacija

Mapiranje promenljivih

Prolaskom kroz IR zelimo da vezemo instrukciju **load** za promenljivu koju koristi. Zbog SSA forme, desava se da originalnu promenljivu koristimo na drugim mestima preko novouvedenih promenljivih. Npr. ako posmatramo naredni segment koda:

```
7:                                     ; preds = %12, %2
  %8 = load i32, ptr %6, align 4
```

```
%9 = icmp slt i32 %8, 10  
br i1 %9, label %10, label %15
```

vidimo da promenljiva %8 zapravo samo cuva vrednost koja se nalazila u promenljivoj %6. Da bismo kasnije izmene IR-a odradili kako treba, nama je bitno da znamo koja je originalna promenljiva. To pamcenje realizujemo na sledeci nacin:

```
void MapVariables(Function &F)  
{  
    for (BasicBlock &BB : F) {  
        for (Instruction &Instr : BB) {  
            if (isa<LoadInst>(&Instr))  
                VariablesMap[Instr] = Instr.getOperand(0);  
        }  
    }  
}
```

pri cemu nam je `VariablesMap` mapa definisana na sledeci nacin:

```
std::unordered_map<Value *, Value *> VariablesMap = {};
```

Primer Kada budemo trazili brojac petlje, zbog ovog mapiranja mi cemo dobiti da je to promenljiva %6, a ne %8 koja samo privremeno cuva njenu vrednost.

Trazenje brojaca i gornje granice petlje

Za optimizacije petlji cesto nam je neophodno da znamo koliko puta bi se maksimalno petlja izvorsavala, kao i koja promenljiva je njen brojac. Ako posmatramo naredni segment IR-a:

```
7:                                     ; preds = %12, %2  
  %8 = load i32, ptr %6, align 4  
  %9 = icmp slt i32 %8, 10  
  br i1 %9, label %10, label %15  
  
10:                                  ; preds = %7  
  %11 = call i32 (ptr, ...) @printf(ptr noundef @.str)  
  br label %12  
  
12:                                  ; preds = %10  
  %13 = load i32, ptr %6, align 4  
  %14 = add nsw i32 %13, 1  
  store i32 %14, ptr %6, align 4  
  br label %7, !llvm.loop !6
```

koji predstavlja BB koji ulaze u sastav petlje, mozemo primetiti da informacije o brojacu, kao i o gornjoj granici petlje mozemo dobiti iz nultog bloka i to iz instrukcije koja radi poredjenje:


```
%9 = icmp slt i32 %8, 10
```

Do tih informacija dolazimo na sledeci nacin:

```
std::vector<BasicBlock *> LoopBasicBlocks = {}; // u nekom momentu
inicijalizovan
// ...
Value *LoopCounter = nullptr;
int LoopBound = -1;
bool IsLoopBoundConstant = false;

void FindLoopBoundAndCounter()
{
    for (Instruction &Instr : *LoopBasicBlocks.front()) {
        if (isa<ICmpInstruction>(&Instr)) {
            // ne zelimo %8 vec ono u sta je on mapiran
            LoopCounter = VariablesMap[Instr.getOperand(0)];
            if (ConstantInt *ConstInt = dyn_cast<ConstantInt>
(Instr.getOperand(1))) {
                IsLoopBoundConstant = true;
                LoopBound = ConstInt->getSExtValue();
            }
        }
    }
}
```

Kopiranje instrukcija iz jednog BB u drugi

Nekad nam je od znacaja da mozemo instrukcije iz jednog BasicBlock-a da prekopiramo u drugi. Za svaku instrukciju iz BB iz kog vrsimo kopiranje neophodno je napraviti odgovarajucu kopiju i ubaciti je u drugi BB.

```
void CopyInstructions(BasicBlock *From, BasicBlock *To)
{
    Instruction *InstrCopy = nullptr;
    std::unordered_map<Value *, Value *> CopiesMapping = {};

    for (Instruction &Instr : *From) {
        InstrCopy = Instr.clone();
        InstrCopy.insertBefore(To->getTerminator());
        CopiesMapping[&Instr] = InstrCopy;

        // Dodatno je neophodno lepo mapirati operande
        for (size_t i = 0; i < Instr.getNumOperands(); ++i) {
            if (CopiesMapping.find(Instr.getOperand(i)) !=
CopiesMapping.end()) {
                InstrCopy->setOperand(i, Instr.getOperand(i));
            }
        }
    }
}
```

```
}  
}
```